

RUK 120 Jääkärien jäljillä 15-19.9.2016

Jääkäreillä on ollut tärkeä rooli Vapaussodassamme, itsenäisyytemme syntymisessä ja sen puolustamisessa. Ostrobotnian kokouksessa 20.11.1914 käynnistyi itsenäisyysliike, joka laajalti innosti eri yhteiskuntaluokkien nuoria lähtemään Saksaan hankkimaan sotilaskoulutusta tavoitteena Suomen itsenäisyys. Runsaat 1800 jääkäriä koulutettiin Saksan Lockstedtissä 1915-1916 (Lockstädter Lager Hampurin lähellä), jonka jälkeen Jääkäripataljoona 27 osallistui Saksan armeijan osana taisteluihin Latviassa vuosina 1916 ja 1917.

Jääkäriiliikkeellä oli merkittävää vaikutusta myöhemminkin. Jatkosodassa jääkäreitä oli keskeisissä johtotehtävissä ja vaativissa operaatioissa Kannaksella ja pohjoisessa. Everstiksi nimitettiin jääkäriupseereja jo alle 30-vuotiaana (esim. Arne Sihvo, Woldemar Hägglund) ja useat jääkärikenraaleista ovat myös toimineet puolustusvoimien päällikkönä/komentajana. Kaikkiaan 49 jääkäriä yleni kenraaleiksi.

Baltiaan ja Valko-Venäjälle suuntautunut matka oli RUK 120 kurssin yhdeksäs. Jääkäriperinnettä tutki nyt 41 osallistujaa kenraaliluutnantti evp Pentti Lehtimäen johdolla kasarmeilla Liepajassa, taistelupaikoilla, muistomerkeillä ja sankarihaudoilla. Jääkärikokemuksia täydensivät katsaukset Napoleonin Venäjän retkeen ja toisen maailmansodan tapahtumiin samoilla paikoilla 1944 (mm. saksalaisten motitus). Lisäksi olivat käynnit Valko-Venäjällä Minskissä sekä C.G. ja Anastasia Mannerheimin omistamassa Aprikun kartanossa Aizputessa Kuurinmaalla ja suurlähetystössämme Riikassa. Osallistujille tuli varsin tuore käsitys nykytilanteesta, kun suurlähettiläs Olli Kantanen, entinen HS-toimittaja ja kurssiveljemme Jukka Rislakki sekä vaimonsa, ensimmäinen Latvian lähettiläs Suomessa Anna Zigure valottivat taloutta, kulttuuria, turvallisuutta ja poliittisia kysymyksiä ajankohtaisista teemoista.

Ennen jääkäriohjelmaa kentällä suoritimme kiinnostavia liitännäisohjelmia: Matkamme alkoi Vilnasta, jossa suoritettiin kiertoajelu ja omatoiminen vanhaan kaupunkiin tutustuminen sekä Pietari-Paavalin kirkkoon. Erikoiskäynti suoritettiin myös KGP-museoon, joka sijaitsee aivan pääkaupungin keskustassa oikeustalon pohjakerroksessa. Sellit, kuulustelu/tuomiopaikat ja kuvamateriaali kertoivat melkoisista julmuuksista, joita liettualaiset kokivat neuvostoaikana. Illalla tutustuimme vielä Trakaihin, joka oli aikanaan Liettuan suuruhtinaskunnan pääkaupunki ja jonne Vitauttas Suuri oli tuonut Krimiltä henkivartijoikseen Karaim-kansaa 1390-luvulla. Erikoinen karaim-heimokulttuuri näkyi siellä vielä taloissa ja ravintolatarjoilussa.

Kävimme myös kokemassa, miten viisumikäytäntö toimii siirryttäessä EU:sta ja Nato-maasta Valko-Venäjälle. Minskissä yhtyvät eri maaliikenneväylät ja yhteys Venäjään on poliittisestikin vahva. Käynti Minskissä oli melkein kaikille ensimmäinen ja tiedot maasta lähinnä lehti uutisten varassa. Ennakkokäsitykset osallistujilla olivat 22 vuotta hallinneen Presidentti Aljaksandr Lukasenkan maasta varsin epämääräiset ja

varaukselliset, mutta muuttuivat paljolti käynnin aikana. Pääkaupunkia oli varsin runsaasti rakennettu uusilla hallintorakennuksilla, kulttuurikeskuksilla, urheiluhalleilla, metrolla, asuntokeskitymillä. Kaupunkikuva oli varsin moderni.

Koska Minsk oli toisessa maailmansodassa hävitetty aika totaalisesti, niin uudelleen rakennetut kadut olivat hyvin leveät, kolme kaistaa kumpaankin suuntaan ja lisäksi vielä reunoilla pysäköintikadut.

Kaupunkikuvaa Minskistä: Keskustassa vanhaa entisöityä ja laitamalla täysin uutta

Erityisesti kiinnitti huomiota kaupungin siisteys. Siellä käynyt myös havaitsi merkittävän muutoksen tapahtuneen. Historiaa oli kuitenkin vanhassa keskustassa jäljellä. Iso Lenin-patsas oli jätetty keskustaanhallintopalatsin ja metroaseman/kauppakeskuksen läheisyyteen. Yleensä mahtavat neuvostoajan muistomerkit oli poistettu, mutta tämä oli vielä jätetty keskustaanhallintopalatsin ja metroaseman/kauppakeskuksen läheisyyteen.

Saimme kuulla, että venäjänkieli on ensimmäinen kieli ennen valkovenäjää kouluissa. Tämäkin osoittaa, että yhteys Venäjään on keskeinen. Valko-Venäjän logistinen sijainti on mielenkiintoinen. Minskistä Liettuaan johtava moottoritie on osa maantieyhteyttä Venäjältä Kaliningradiin. Tien varrella olevat laajat viljelysaukeat näyttivät hyvin hoidetuilta.

Viehättävät oppaamme Tatjana (Minsk) ja Neringa(Vilna). Molemmat oppaat toivat keskusteluillaan hienon lisän paikallistuntemusta osallistujille.

Jääkäriohjelmaan tutustuminen alkoi Liepajasta (Libau). Sinne siirryttiin Klaipedan kaupungin kautta, josta on myös yhteys Kuurin kynnään kautta Kaliningradiin. Ensiksi kävimme ”Pyhän kolminaisuuden kirkossa” ja jääkärikasarmeilla, joita oli kaksi nimeltään Hansa ja Bayern. Kasarnit oli muutettu kouluiksi ja lasten sosiaalikeskukseksi. Paikallinen väestö ei enää näyttänyt tietävän jääkäriperinteestä.

Kasarmirakennusten sisäänkäynnin edessä sijaitsi aukea tori, joka toimi myös paraati- ja harjoitusalueena.

Liepajan keskustassa ”Pyhän kolminaisuuden kirkko” vuodelta 1758 oli suuri vaikuttavinen sisustuksineen. Kuvassa Pentti Lehtimäki kertoo jääkärien valanvannomistilaisuudesta ”Pyhän kolminaisuuden” kirkossa. Samassa paikassa vanhoi 950 jääkäriä sotilasvalansa itsenäiselle Suomen Tasavallalle 13.2.1918. Samassa yhteydessä vihittiin myös Jääkäripataljoona 27 : n lippu ensimmäisenä joukko-osastolippuna Suomessa.

Sibelius oli säveltänyt Jääkärien marssin Heikki Nurmion sanoihin. Näimme myös kentät, joilla jääkärit olivat harjoitelleet. Myös sota-oppaita Suomen kielellä ja komentokäytäntöjä ja aseiden käyttöä oli kehitetty toimiviksi. Isänmaallinen henki oli ollut vahva.

Tutustuminen Riianlahden rantojen, suoalueiden ja jokien taistelupaikkoihin sekä jääkärien hautoihin Klappalmsisissä (Riianlahdella), Schmardenissa, Aa-joen ja Missejoen alueilla antoi vaikuttavan käsityksen jääkärikokemuksista.

Ensimmäisessä tulikasteessa kaatui viisi jääkäriä, joilla on oma muistomerkkinsä Riianlahdella. Ensimmäisten joukossa kaatunut jääkäri Matti Nykänen oli haudattu saksalaisten sankarihautaan Missen alueella. Taisteluista jääkärit selvisivät varsin vähin miestappioin, mutta haavoittuneita ja sairauksiin menehtyneitä oli runsaasti. Omista kokemuksistaan sairaanhoitajana ja jääkärien arjesta Ruth Munck on kirjoittanut muistelmanteoksen vuonna 1935.

Kuvassa ”urheilumies” Olli Puntila tutkii Matti Nykäsen haudalla muistokirjoitusta kotiseudun delegaatiolta, joka oli käynyt siellä hieman ennen meitä.

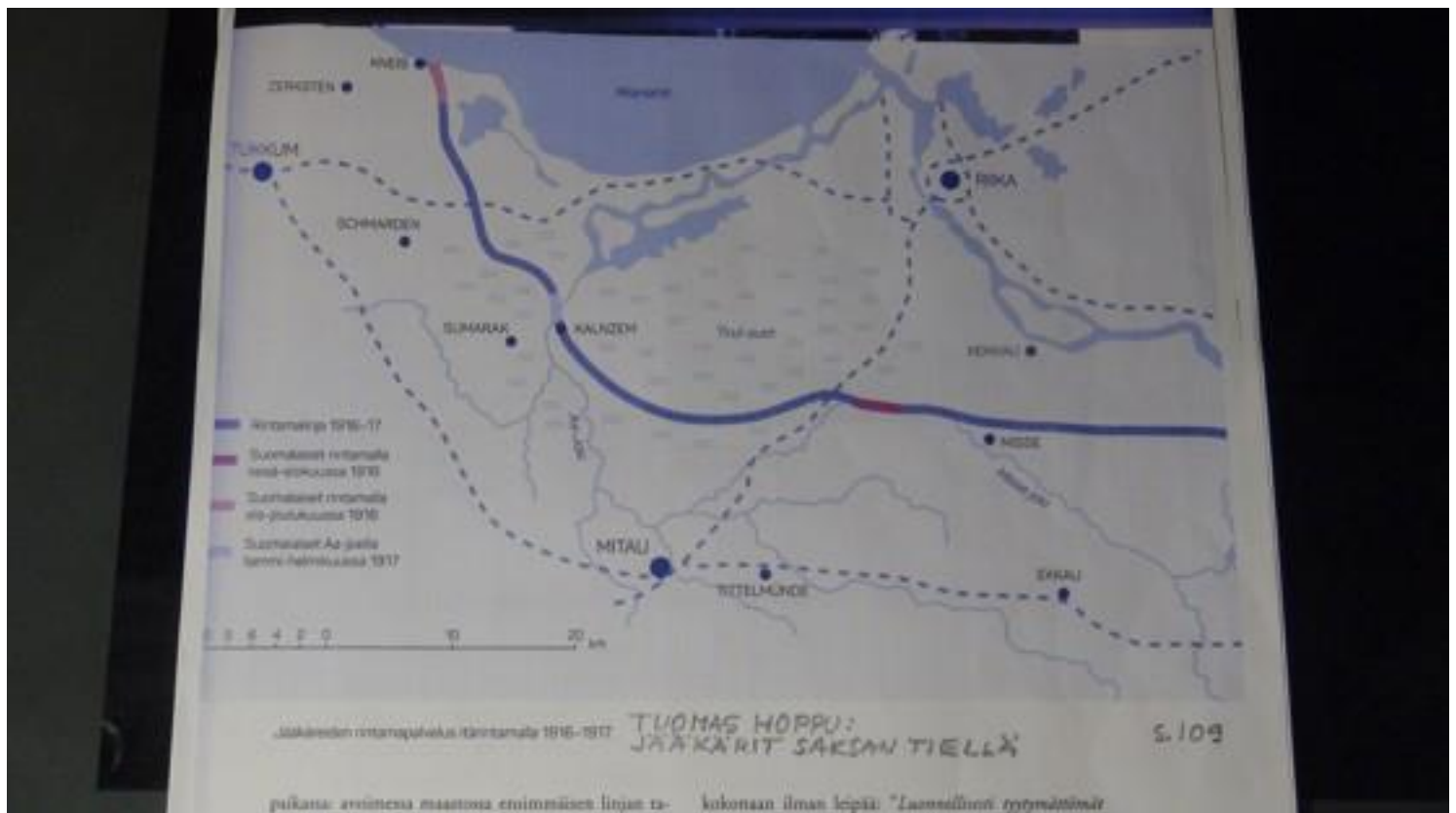
Vapaussotaan Suomeen palasi lopulta 1250 jääkäriä eri reittejä as- ja ammuslastien kanssa rahtilaivoilla sekä yhdellä sukellusveneellä. Jääkäripataljoona 27:n viimeinen yhteinen paraati oli Vaasassa. Sen vastaanotti ylipäällikkönä kenraali Mannerheim 26.2.1918 ja jääkärien taistelut siirtyivät

sitten Baltiasta Suomeen eri rintamille; erälle Talvi-, Jatko- ja Lapin sotaan saakka.

"Jääkärien jäljillä"-ohjelma oli varsin monipuolinen, tiivis ja antoi osallistujille hyvän käsityksen Jääkäripataljoona 27:stä ja sen merkityksestä itsenäisyytemme alkuaikoina ja sen säilyttämisessä. Myönteistä oli myös havaita lukuisten muistomerkkien perustaminen ja vaaliminen. Osa oli neuvostoaikana hävitetty, mutta on nyt uuden itsenäisyyden aikana kunnostettu. Eri aselajien reservinupseereina olimme tästä ylpeitä; eräänä osoituksina oli mm. Mannerheim-museon avaaminen kouluksi muutettuun Aprikun kartanoon ja viime heinäkuun lopulla juhlallisesti paljastettu jääkäripioneerien muistomerkki Schmardenissa. Tilaisuudessa oli ollut läsnä puolustusministeri Niinistö, suurlähettiläs ja korkea puolustusvoimien edustus.

Schmardenin taistelusta katsotaan armeijamme pioneeriaselajin alkaneen.

Yhteiskuvassa retkeläiset Schwardenissa 25.7.2016 paljastetun pioneerijääkärien muistomerkillä. Muistomerkki on Riikasta Ventspilsiin johtavan tien varrella olevan kahvilan alueella. Kahvilan omistaja on luvannut pitää alueen kunnossa.

Kartassa rintamalinja 1916-17 näkyy sinisenä viivana Riianlahdella itään. Venäläiset olivat sen pohjoispuolella Riikasta etelään ja jääkärit Aa-joen, Misse-joen ja Tirul-sualueiden eteläpuolella eri kohteissa. Tältä taistelualueelta alueelta löytyy useita jääkärihautoja, muistomerkkejä, esikunta-alueita, metsäteitä ja pikkukyliä. Lähde: Tuomas Hoppu, 2016

Riianlahden ja Schmardenin muistomerkeillä laskimme kurssimme kukat. Ryhmämme järjestäytymässä 3-riviin huomionosoitusta varten Olli Puntilan ja Erkki Hämäläisen johdolla.

Oppia Klaipedan vanhan keskustan historiallisilla aukiolla, jossa Hitlerkin oli vierailut 1944.

Retken aikana
pysähdyttiin välillä juomaan samppanjaa ja laulamaan Reijon johdolla... Ja

samppanjapullon korkkikin lensi korkealle

Taukopaikoilta ja keskustan kapeilta kujilta bussikuljettajamme suuntasi meidät luonnon keskelle, missä jääkärit saivat käytännön rintamakokemusta aika vaativissa olosuhteissa: erilaiset sairaudet vaivasivat ja hyönteisiä oli etenkin suoalueilla.

Retkilounaskin kuului ohjelmaan.

Puheenjohtaja Olli Puntila esitteli matkan aikana mahdollisia uusia matkakohteita mm. Lapin sotaan tutustumisretkeä ja Leningradin saartoon sekä vanhan Venäjän alueelle tehtävää retkeä. Hallitus tulee syksyn aikana tekemään päätöksen todennäköisesti ensi vuoden elokuun lopulla tehtävästä retkestä.

Retken viihteellisesti annista vastasi jälleen Reijo Salminen järjestämällä tietokilpailun ja johtamalla bussissa ja muistomerkeillä laulua.

Viimeisen illallisen aikana Riassa vieraanamme oli kurssiveli Jukka Rislakki ja vaimonsa Latvian uuden itsenäisyyden aikana ensimmäisenä Helsingin suurlähettiläänä toiminut Anna Zigure. Molemmat pitivät mielenkiintoiset esitykset Latvian nykytilanteesta. He korostivat, että latvialaiset pitävät Suomea esimerkkinä ja yhteiskuntana, jota kohti tulisi pyrkiä.

Puntila kiitti illallisella kaikkia retkeläisiä hyvästä retkihengestä ja aktiivisuudesta. Hän myös kiittäen kenraali Lehtimäkeä loistavasta opastuksesta luovutti hänelle lahjana ”lasisen” Kalasnikovin.

Maanantaiaamuna meillä oli kurssiveli Juha Silvannon junailemana käynti Suomen Suurlähetystössä suurlähettiläs Olli Kantasen ottaessa meidät vastaan ja pitäen mielenkiintoisen esityksen Latvian poliittisesta ja taloudellisesta tilanteesta. Hän

myös kertoi suomalaisten yritysten (noin 400) etabloitumisesta Latviaan. Silvannon isoisä oli aikanaan ollessaan Suomen ensimmäinen lähettiläs Riiasa 20-luvulla vuokrannut talosta huoneiston Suomen lähetystöksi. Vuonna 1991 valtio oli ostanut kiinteistön USA:an 1930-luvulla siirtyneeltä juutalaisperäiseltä suvulta ja kunnostanut sen edustavaksi. Näin oli lähetystömme palannut ennen toista maailmansotaa olleisiin tiloihinsa.

Kirjoittajat: Erkki Hämäläinen ja Olli Puntila

Kuvat: Erkki Hämäläinen, Olli Puntila, Esko Tainio

Kirjallisuutta jääkärien toiminnasta ja kokemuksista:

Tuomas Hoppu: Jääkärit Saksan tiellä, 2016

Matti Laurema: Jääkärien tie, 1984

Ruth Munck: Jääkärien kanssa Saksassa, 1935

”Olipa jälleen hieno ohjelma”

